

[contributors.ro](https://www.contributors.ro)

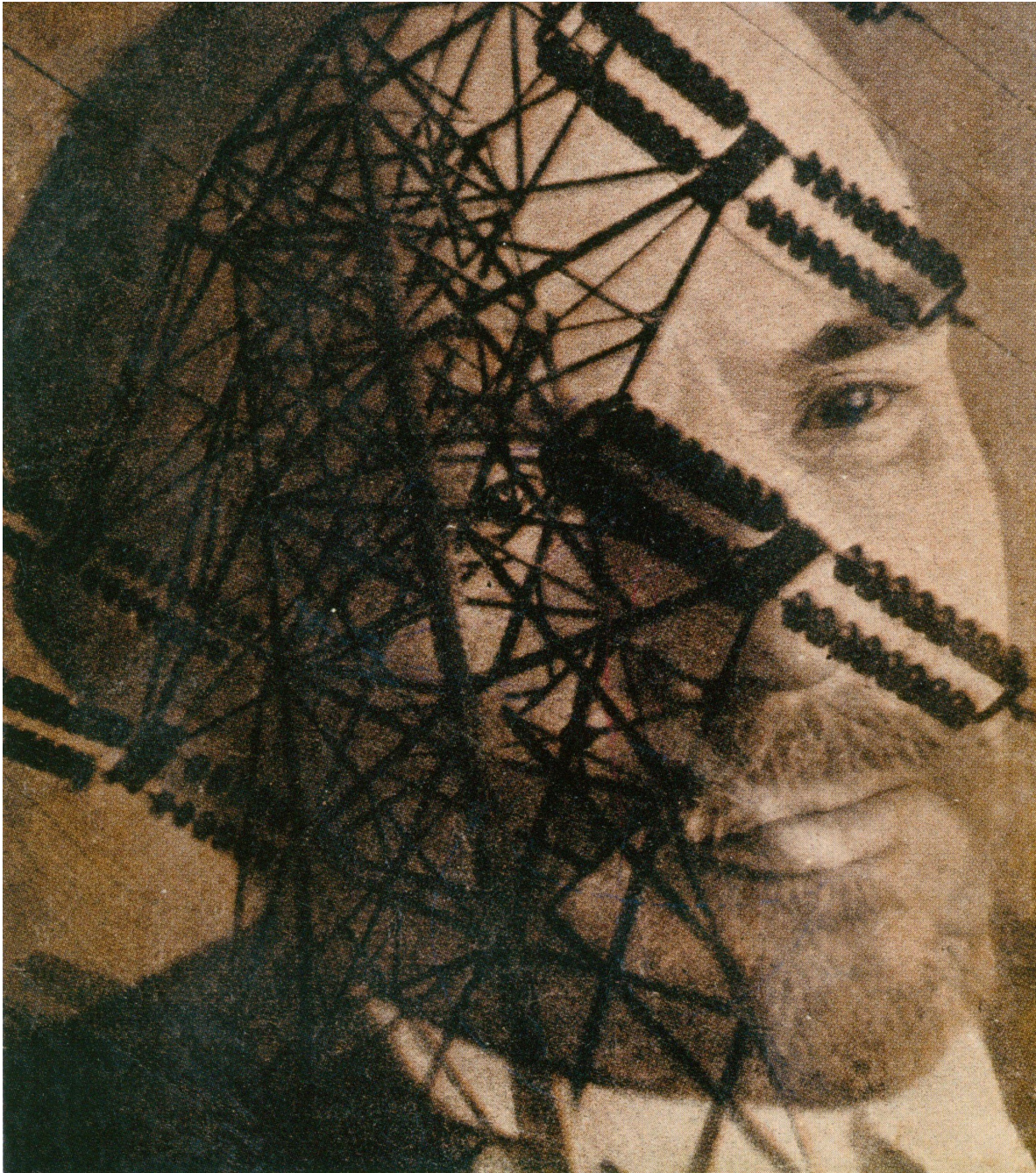
Prăbușirea „măreței Uniuni”

Vladimir Tismaneanu

6-7 minutes

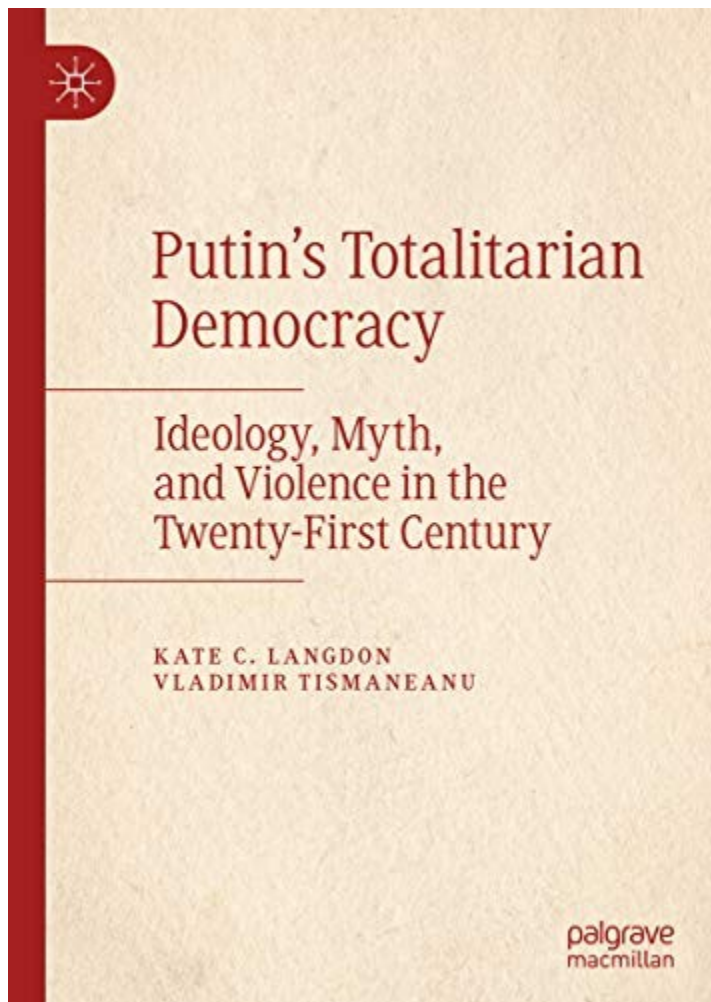
Au trecut trei decenii. Trecutul nu s-a repetat, dar nici nu s-a evaporat. Pentru țarul kaghebig Vladimir Vladimirovici, năruirea URSS pe 26 decembrie 1991 a fost cea mai gravă catastrofă geopolitică a secolului al XX-lea. De fapt, așa cum a scris Boris Souvarine, unul dintre primii mari apostoli ai comunismului, chiar acronimul URSS conținea, prin cele patru litere, patru minciuni: Uniunea Sovietică nu a fost una reală, republicile nu erau republici în sensul de *res publica*, sovietele (consiliile) fuseseră de multă vreme golite de orice conținut democratic, iar socialismul proclamat oficial era unul al celei mai rigide stratificări sociale. Niciodată și nicăieri nu a fost clasa muncitoare mai exploataată ca în regimurile în care se afla, pasămite, la putere. Dreptul la grevă, câștigat prin lupte lungi și grele de social-democrația internațională, a fost abolit în regimurile care se proclamau ale proletariatului. Formula socialismului leninist era de o înspăimântătoare simplitate: Puterea Sovietelor (adică a elitei bolșevice) plus electrificare. Statul de drept? Un moft burghez. Morala? O legendă a popilor. Care pe care?

Sistemul bolșevic s-a întemeiat pe dominația nomenclurii de partid și de stat. Existau grupuri și sub-grupuri nomencluriste, și toate acestea beneficiau de un formidabil angrenaj al privilegiilor. Regimul nu putea oferi bunuri de larg consum, se întemeia pe producția mereu crescândă de arme. Totalitarismul sovietic a fost unul stratocratic, de la grecescul stratos ([στρατός](#)), cum au demonstrat filosofii politici Cornelius Castoriadis și Claude Lefort. Era militarist prin însăși esența sa, nu putea fi altfel. Simbolul

tancului este proba continuitatii dintre regimul care a strivit Revolutia Maghiară in 1956 si Primăvara de la Praga, pe de o parte, si actuala democratie totalitară analizata in cartea scrisă impreună cu Kate C. Langdon si apărută in 2020 la editura Palgrave Macmillan.

Să ne amintim apoi că URSS exportase modelul birocratic hiper-centralizat si fundamental anti-democratic în statele numite, pleonastic si antifrastic, „democrații populare”. Evident, acest pleonasm era doar un camuflaj retoric pentru a justifica impunerea terorismului ideologic și colonizarea țărilor din Europa de Est și Centrală. Moscova, cu ale ei școli de partid, a devenit Mecca educațională a comunismului global. Activiștii din țările satelizate absorbeau acolo dogmele leniniste, deveneau militanți ai

proiectului revoluționar planetar. Din România au plecat să învețe doctrina leninistă personaje precum Nicolae Ceaușescu, Constantin Dăscălescu, Ilie Verdeț, Ion Iliescu și atâția alții. Vorbim de sute, chiar mii de activiști pentru care Rusia Sovietică a devenit a doua, ori chiar prima patrie. Nu conta la ce facultate studiau, educația sovietică era una complet impregnată ideologic. Nu e de mirare că și azi există foști studenți la universitățile sovietice care suspină după timpurile „romantice” ale juneții lor moscovite ori leningrădene. Paseismul, în toate formele lui, este de altfel și preocuparea preferată a lui Vladimir Putin: pentru el, problema de astăzi a Rusiei nu este faptul că oamenilor le lipsește o viziune despre viitor, ci că ei nu mai sunt într-atât de mândri de propriul lor trecut (sau cel puțin este indusă această idee). Prin urmare, tot ceea ce generează Putin ca mesaj oficial este **doar** despre acest trecut așa-zis glorios.

Nu neg că unii dintre cei care au urmat studiile în URSS vor fi descoperit acolo ceea ce a fost marea înșelătorie a comunismului de tip leninist. De pildă, un Alexander Dubček, liderul reformist din perioada Primăverii de la Praga. Dar acestea au fost excepțiile de la regula devotamentului necondiționat pentru linia moscovită. Antisovietismul lui Dej, apoi al lui Ceaușescu, unul instrumental și oportunist. În fapt, Dej și Ceaușescu erau anti-hrușciovști, repudiau ideea demolării cultului lui Stalin și efectele liberalizante ale acestei ofensive. Chiar și manualele de istorie apărute sub regimul Putin îl privesc pe Stalin ca pe un „manager rațional”, iar teroarea din anii '30, ca pe un fenomen care a făcut posibil marele salt industrial (justificând astfel, în cheie etatistă, și colectivizarea, Gulagul și Holodomorul).

Sovietismul a fost o formă mentală, iar formele mentale nu dispar spontan. E nevoie de o pedagogie a memoriei. Una care să destrame legendele propagandistice. Nu a avut loc procesul PCUS, acel demers promis și rapid abandonat de Boris Eltin. Un asemenea proces ar fi fost unul al instituțiilor vitale ale sistemului, în primul rând PCUS și poliția secretă (KGB). Eșecul de comunizării a fost cauza principală a resurecției sovietismului în versiunea putinistă. Istoria este din nou falsificată, memoria este cauterizată, s-a revenit la temele celei mai obscene propagande belicoase.

A ignora acest lucru, a-i atribui lui Putin intenții onorabile, a denigra lupta democraților din Ucraina pentru suveranitate politică și națională, sunt tot atâtea invitații la capitulare. Vladimir Putin mizează pe două lucruri: abulia și amnezia Vestului. La trei decenii de la colapsul URSS, trebuie să i se reamintească lui Putin, dar și lui Mihail Gorbaciov, că Occidentul nu s-a mobilizat împotriva lui Hitler și în marea competiție care a fost Războiul Rece doar pentru a-i îngădui lui Stalin și urmașilor săi să-și îndeplinească planurile imperiale. Valorile antifascismului democratic coincid cu acelea ale anticomunismului civic-liberal, deci ale anti-totalitarismului. „URSS,

bastion al păcii e!” se scanda la „demonstratiile oamenilor muncii” din anii stalinismului. Nu a fost bastionul păcii, ci al războiului social, al sociocidului, al represiunii, al minciunii, al samavolniciei.